

СУЧАСНІ АСПЕКТИ, СУТНІСТЬ ТА ДУХОВНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГА

У статті визначено, проаналізовано та досліджено сучасні аспекти та духовну складову щодо забезпечення високого рівня професійної і соціальної компетентності, чітких світоглядних позицій, моральних принципів та переконань у педагогів, які необхідні для виховання студентства у період соціально-економічного і духовно-культурного відродження України, забезпечення її сталого розвитку.

Ключові слова: духовність педагога, професійна культура, морально-етичні принципи і переконання, особистість викладача, педагогічна майстерність, система життєвих цінностей, життєва практика і педагогічний досвід, модель духовної культури викладача вищої школи.

Постановка проблеми. На початку XXI століття у світі склався консенсус відносно того, що сучасному суспільству необхідне оновлення освіти для вирішення завдань, пов'язаних із забезпеченням своєї інтелектуальної незалежності, виробництва і просування нових знань, підготовки висококваліфікованих спеціалістів, без яких неможливий ні економічний, ні соціальний, ні культурний, ні політичний прогрес.

Оскільки суспільство базується на знаннях, освіта, особливо вища, і наукові дослідження виступають в якості основних компонентів культурного, соціально-економічного і екологічно усталеного розвитку людей, суспільств і націй. Тому розвиток освіти віднесено до найважливіших національних пріоритетів.

Сучасна система освіти звичайно зосереджує увагу на цілях, сутності та організації навчально-виховного процесу і, на наш погляд, ще недостатньо опікується такими визначальними чинниками його якості, якими є особистість педагога, його професіоналізм, світоглядні позиції, загальна і професійна культура і рівень його педагогічної майстерності. У той же час необхідність соціально-економічного й духовно-культурного відродження України і забезпечення її сталого розвитку вимагає формування належного кадрового забезпечення цього вкрай важливого і відповідального завдання. Однак реалії сьогодення зумовлюють необхідність якісно нового змісту й характеру підготовки фахівців. Їм потрібні високий рівень професійної і соціальної компетентності, чіткі світоглядні позиції, моральні принципи і переконання.

Основним чинником забезпечення такої їх підготовки постає особистість викладача, визнаного професіонала у своїй сфері, справжнього педагога, вчителя і наставника. Істотну роль у його особистій підготовці та наступній успішній педагогічній діяльності відіграють зміст і характер його духовного світу, ставлення до студентів та своєї професії. Адже виховний вплив на студентську молодь ми здійснюємо, коли займаємося спеціально її вихованням і коли навіть не думаємо про

наш вплив на формування їх особистостей. Цей вплив істотною мірою визначає рівень професіоналізму, загальної і професійної культури, духовності й моральності наших випускників. Педагогічну професію визначає наявність таких якостей як належна професійна компетентність і активна дослідницька робота в обраній сфері науки і техніки, розвинена педагогічна майстерність і психологічна спрямованість на педагогічну діяльність. Вбачається цілком очевидним, що відсутність або недостатній рівень розвиненості хоча б однієї з них істотно знижує коефіцієнт корисної діяльності викладача, його авторитет у студентів та і його власне задоволення від своєї діяльності, а відтак і якість підготовки фахівців, їх виховання і соціалізації. Фактично це істотно ускладнює саму можливість успішного виконання суспільних вимог до системи вищої освіти і задоволення суспільних очікувань від її діяльності. Невід'ємною складовою цих якостей є висока духовність, морально-етичні принципи і переконання, загальна і професійна культура викладача вищої школи. Отже, одна з надзвичайно важливих і актуальних проблем сучасної освіти полягає у дослідженні питань духовності педагога і шляхів її формування.

Актуальність зумовлена тим, що сьогодні, в часи кардинальної зміни системи життєвих цінностей і падіння авторитету освіти в суспільній свідомості, дуже гостро постає завдання пошуку шляхів і засобів його відновлення. І одним із найбільш ефективних серед них є культура педагогічної діяльності, взаємовідносини вчителя зі своїми учнями чи викладача вищої школи зі своїми студентами, яка ґрунтується на духовності педагога. У той же час педагогічна теорія, на наше глибоке переконання, ще вкрай недостатню увагу приділяє як самому осмисленню реалій сьогодення, в яких відбувається освітній процес, так і дослідженню їх впливу на цілі, зміст і характер взаємовідносин. А це не тільки важливо для освітньої практики, але й цікаво для теорії. Тому проблеми взаємозв'язку педагогічної культури і духовності педагога викликають інтерес з позицій і освіти, і культури. Вважаємо, що розв'язання цієї проблеми активно сприятиме цілеспрямованому формуванню науково-методичного, кадрового, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення ефективної підготовки фахівців – майбутніх педагогів, при цьому визначального значення набувають кадри викладачів, їх професіоналізм і духовно-культурний рівень.

Аналіз актуальних досліджень. У вітчизняній та зарубіжній педагогічній науці дослідженням духовної складової в системі формування професійної культури педагога значну увагу приділяють такі науковці як М. Дороніна, Н. Заренюк, І. Зязюн, І. Мозговий, В. Луговий, С. Пазиніч, Е. Штейн, К. Хенді та ін.

У дослідженнях загальнотеоретичних підходів, що дають можливість визнати сучасні аспекти, сутність та духовну складову професійної культури викладача вищої школи, значну роль відіграють обґрунтування концептуальних положень щодо вивчення та розробки методології сучасної вітчизняної історико-педагогічної науки, яким присв'ячені праці Л. Березівської, М. Богуславського, Н. Дічек, Н. Плобіренко, В. Сухомлинського та ін.

На думку Н. Багаутдінової, О. Пономарьова, Д. Чернилевського, В. Яблонського

та ін., головною метою виховання у вищій школі є розвиток духовності, зміцнення моральних засад суспільства, виховання в молоді високих моральних якостей, підготовка гармонійно розвиненої, суспільно активної особистості, професійно грамотного, творчого фахівця, що поєднує в собі високу духовність, моральну чистоту, професійну компетентність і фізичну досконалість. Досягнення цієї мети забезпечується високим рівнем навчальної роботи, а також постійним удосконаленням системи виховної роботи з молоддю. Головним критерієм її ефективності є рівень національної свідомості, навчально-наукової та суспільної активності, ступінь переростання виховання в самовиховання, додержання моральних і етичних норм, відсутність правопорушень, високий рівень взаємин між викладачем і студентом. Викладачі вищої школи покликані бути генераторами інтелектуально-моральної культури, активістами виховної роботи, поведінка яких повинна стати зразком для студентської молоді.

Сучасний викладач вищого навчального закладу – це людина, особистісно-професійне становлення якої відбувалося в рамках освіти, яка відіграла роль своєрідного відсіювача, бо основна функція освіти полягала у відборі, акумулюванні й трансляції тих елементів людської культури, освоєння яких ставало запорукою успішної життєдіяльності особистості в контексті сучасної йому цивілізації. Сьогодні освіта для людини – це процес отримання образу світу, становлення в ньому самого себе; це визначення розуміння свідомою особистістю власної значущості й неповторності, що дає їй спосіб для розв'язання власних життєвих завдань. А це, у свою чергу, вимагає наявності розуміння кожним викладачем своєї місії з формування у студентів здатності творення таких образів та їх належного використання. Умовою ж такого розуміння стає належний рівень розвитку загальної і професійно-педагогічної культури викладача, розвиненість і багатство його духовного світу та високий рівень педагогічної майстерності.

Формування кадрового забезпечення вищої освіти в принципово нових суспільно-політичних, соціально-економічних та науково-технічних умовах, пов'язаних зі становленням і розвитком постіндустріального етапу в історії людської цивілізації серйозно хвилює і вітчизняних дослідників. У цьому можна впевнитися, знайомлячись з роботами В. Андрущенка, І. Беха, М. Згуровського, В. Кременя, О. Пехоти, С. Сисоевої та багатьох інших авторитетних вчених і керівників вищих навчальних закладів.

Проблему професійної культури викладачів вищої школи та забезпечення їх високої духовності, морально-етичних принципів і переконань цікавить і досліджує багато вчених, однак у наявних літературних джерелах ще недостатньо, на наш погляд, висвітлюється ця проблема в загальному контексті сучасної освіти і професійно-педагогічної культури й педагогічної майстерності зокрема, в той же час її важливість і актуальність не викликають сумніву.

Метою статті є аналіз духовної складової у системі професійно-педагогічної культури викладачів вищої школи; їх духовності, життєвих цілей і цінностей та вплив особистісних характеристик на якість діяльності та рівень авторитету серед студентів.

Виклад основного матеріалу. Наука і освіта сьогодні належать до тих соціальних інститутів суспільства, в яких цінність високопрофесійної інтелектуальної праці особливо велика і де якість наукових і педагогічних кадрів має вирішальне значення. Сучасна освіта покликана створити такі умови, за яких кожна людина отримує можливість людського способу буття і можливість набуття власне людських рис. Гуманною і ефективною в ринковому суспільстві може вважатися освіта, яка сприяє формуванню вільної творчої особистості, людини як суб'єкта власного життя й духовної істоти, якій небайдуже, що відбувається навколо – у природі, у суспільстві, у житті інших людей, яка готова відповідати за результати своєї діяльності, за світ, частиною якого вона є.

Загальновизнано, що освіта повинна давати якісні знання, робити молоду людину компетентною, ефективною, успішною. В. Сухомлинський звертав увагу на те, що не менш, а в чомусь і більш важливим є ставлення до здобутих знань, як ці знання молода людина буде використовувати у своєму житті, чи здатна вона творити добро, відстоювати істину, утверджувати красу.

Реальний стан питання дозволяє стверджувати, що проблема кадрового забезпечення системи вищої освіти, в тому числі й рівень культури і духовності викладачів серйозно хвилює не тільки представників педагогічної науки, студентів, а також широку громадськість. Хоча, як пише І. О. Лапшина, «духовна культура викладача вищої школи менше обговорювана в літературі на відміну від його професійних характеристик», саме через недостатню духовність, культуру і моральність окремих викладачів сьогодні авторитет знань і освіти, особливо вищої, в суспільній свідомості впав до дуже низького рівня, а це значить, що особливого значення на даному етапі набуває професіоналізм у поєднанні з моральними якостями у сучасному суспільстві, яке невпинно розвивається по мірі прогресу науки і її досягнень. Однак, на глибоке переконання дослідниці, «давно помічено, що наука і техніка, освіта сама по собі, ізольовані від духовного розвитку людини, можуть сприяти формуванню споживацького типу особистості – професійно компетентної, але бездуховної, антигуманної» [6].

У зв'язку з цим зовсім не випадково відомий російський філософ І. О. Ільїн зазначав, що «освіта без виховання не формує людину, а розгнуздує і псує її, оскільки вона надає в її розпорядження життєво вигідні можливості, технічні уміння, якими вона – бездуховна, безвірна і безхарактерна – і починає зловживати. Слід раз і назавжди встановити і визнати, що формальна освіченість поза вірою, честю і совістю створює не національну культуру, а розбещеність вульгарної цивілізації» [4]. Це застереження сьогодні стає особливо актуальним, зокрема для інтелігенції, у формуванні якої істотну роль відіграють викладачі вищої школи.

На викладачів вищих навчальних закладів покладається важливе завдання: збереження, примноження і трансляція культурної і науково-технічної спадщини суспільства та соціалізація особистості на відповідальному етапі її формування, пов'язана з отриманням професійної підготовки, яка вимагає високого рівня освіти та

вихованості [5].

Досягнення цивілізації людства відтворюються у матеріальній і духовній культурі, бо саме духовна культура є складовою освіти, механізмом забезпечення стабільності суспільства. Вища освіта – соціальний інститут, який забезпечує функцію наслідування культури, а гуманізація вищої освіти – один із способів розвитку духовності, становлення інтелігентності випускників.

О. Заболотська зазначає, що особистість педагога постає як система, що сама розвивається і регулюється, цілеспрямована активність якої у професійній сфері піднімається на рівень свідомої діяльності, що сама обирає цінності. Але для цього необхідні такі умови: наявність професійних цілей, установок, ідей, задумів, потреб, пов'язаних з виконанням місії вихователя, учителя, наставника; достатньо розвинуті сутнісні сили, що дозволяють здійснювати формуючий вплив, свобода вибору в здійсненні своїх планів та моральна позиція [3].

Морально-етичне виховання у системі формування майбутнього педагога має ґрунтуватися на утвердженні основних принципів загальнолюдської моралі. Формування морально-етичних якостей педагогічних кадрів на основі національних традицій, звичаїв передбачає вироблення в них моральних принципів, покликаних виступати в ролі регуляторів гармонійних взаємовідносин з суспільством і, зокрема, в системі відносин «викладач-студент», «учитель-учень», «учитель-батьки». На значущість розвитку духовності майбутнього фахівця вказував В. Вернадський, який вбачав порятунок людства в «згусткові людського інтелекту, здатному виконувати дві найважливіші соціальні функції: формувати науково-технічний прогрес – основу для становлення технологічно розвинутої держави, і творити прогрес духовний – головну умову для становлення цивілізованої країни» [1].

Зазначимо, що з погляду деяких учених, необхідно акцентувати увагу на тому, щоб розкрити зміст духовних цінностей, визначити їх роль і місце у житті, професійній діяльності сучасного фахівця, виділити можливі шляхи їх практичного використання. Вирішення цих питань стає можливим шляхом усвідомлення важливості культури морально-ділових відносин, освоєння студентами знань, умінь і навичок культурологічного змісту та закріплення на рівні почуттів, мотивів, ціннісних орієнтацій, понять, поглядів, переконань. При цьому відбувається важливий процес привласнення особистістю духовних цінностей, переведення їх зі сфери культурних надбань у певний досвід майбутнього педагога.

Зрозуміло, випускнику вищого навчального закладу необхідно дати, помимо професійних знань, ще й уміння орієнтуватися в потоці інформації, навички спілкування, готовність до прийняття рішення і готовність нести відповідальність за їх наслідки, підготувати не тільки спеціаліста, фахівця своєї справи, а відкрити двері у світ, в якому він не зможе загубитися.

Такий багаж знань, виховання, впевненість у завтрашньому дні може дати лише високо духовна особистість в особі викладача вищої школи. Сьогодні, як ніколи, ми говоримо про духовність, духовний світ людини, духовний розвиток.

Ми поділяємо думку Р. Охрімчука, висловлену в Енциклопедії освіти: духовність являє собою «категорію людського буття, якою виражається його здатність до самотворення і творення культури. Духовність є вищим рівнем розвитку особистості, на якому основними мотиваційно-смысловими регуляторами її життєдіяльності є вищі людські цінності. Це рівень найбільш зрілої та відповідальної (перед собою й іншими) особистості, здатної не тільки пізнавати та відображати довколишній світ, а творити його» [8].

Реальна можливість забезпечення підготовки висококваліфікованих, духовно багатих фахівців потребує певних умов: високого рівня духовності кожного викладача, яка виступає дієвим чинником не тільки належного впливу на студентів, але й відновлення авторитету освіти і знань у суспільній свідомості, допоможе викоріненню ганебних проявів хабарництва збоку тих викладачів, які перетворюють свою професійну діяльність в освіті на прибутковий бізнес; іншою умовою слід вважати загальну духовно-культурну і соціально-психологічну ситуацію в конкретному вищому навчальному закладі. Вона визначається характером взаємовідносин у колективі, ставленням викладачів і керівництва кафедр, факультетів та інститутів до студентів і викладачів. Цінності професійної педагогічної діяльності – це свідомий вибір системи ідей, вони мають особливе значення й прийняті в якості спрямовуючих передумов, на основі яких педагоги здійснюють свою професійну діяльність. Означена функція вищої професійної освіти свідчить про необхідність урахування викладачами особливостей кожного студента, їх можливостей щодо сприймання й осмислення духовно-моральних цінностей, вияву інтересів, орієнтирів, потреб у сфері майбутньої діяльності, формування культури моральних відносин. Майбутні педагоги повинні мати сформовані ціннісні орієнтири щодо сутності морально-ділової культури, основних вимог щодо культури спілкування, одягу, норм поведінки в різноманітних ситуаціях, розв'язання конфліктів та ін. Отримання знань із цих питань позитивно впливатиме на ціннісно-орієнтаційне ставлення до морально-ділових відносин. Зауважимо, що духовний бік гармонійно розвиненої особистості визначає її індивідуальність, спонукає людину до переосмислення свого буття, сприяє розвитку творчості у професійній діяльності і повсякденному житті, допомагає налагодити внутрішній зв'язок між поколіннями завдяки залученню до культури традицій свого народу, сприяє духовному зростанню і самовдосконаленню.

Яскравим проявом духовності викладача вищої школи виступає його мотиваційна сфера, яку визначають дві фундаментальні потреби: ідеальна потреба пізнання, яка вимагає від нього постійно навчатися, поповнюючи і оновлюючи свої знання, та чітко усвідомлювана ним соціальна потреба жити й діяти для інших людей, для суспільства і його майбутнього. Саме тому педагог повинен прагнути не просто готувати висококваліфікованих фахівців, а вкладати в них душу і серце, як у своїх власних дітей, прагнути не тільки дати їм належні знання, а й створити сприятливі умови для того, щоб вони змогли йти далі за нього, перевершити його професійний рівень, оскільки без цього неможливий прогрес.

Справжній педагог повинен із задоволенням сприймати успіхи своїх учнів і щиро їм радіти, оскільки вони є найкращим результатом його власної педагогічної діяльності, свідченням ефективного її здійснення та належним виконанням ним своєї життєвої місії. Тож головним завданням вищої школи є формування та успішне функціонування чіткої системи цілеспрямованого відновлення і постійного розвитку духовно-моральних цінностей та прищеплення їх молодому поколінню викладачів і студентам, які завтра стануть нашими колегами.

Вважаємо, що в умовах докорінних змін соціально-економічних відносин в Україні, які відбуваються протягом життя молодшої людини, проблема виховання набуває найважливішого значення. Саме духовний світ людини є фундаментом, підґрунтям її саморозвитку та самоствердження. Прості, але зрозумілі всім цінності моралі є категоріями класичної педагогіки. Добро, Істина, Краса, Чесність, Порядність, Любов, Віра, Надія, Справедливість – все це і є невід’ємними складовими рисами духовності людини. Такі вимоги, такі сподівання властиві процесу еволюції розвитку людства протягом двох тисячоліть. Саме вони є стрижнем сталого розвитку особистості.

У сучасних умовах одним із основних напрямів стратегії гуманізації освіти і одним із визначальних компонентів професійної компетентності спеціаліста стає його висока професійна культура. Являючи собою результат синтезу цілеспрямованих зусиль студентів та професорсько-викладацького складу вищого навчального закладу, спрямованих на професійне навчання і виховання студентів, на підвищення рівня їх загальнокультурної, морально-етичної, психолого-педагогічної підготовки, вона, на нашу думку, найбільше відповідає соціальним вимогам до спеціаліста моделі ХХІ століття: володіє творчими здібностями, віддана власній праці, захоплена нею, розуміє необхідність розвитку духовних потреб пізнання і самопізнання, краси, спілкування, творчості, пошуку сенсу життя, щастя, наявності ідеалу; орієнтована на людські цінності, світову і національну духовну культуру.

Формування високої духовності, загальної і професійної культури студентів – майбутніх педагогів повною мірою відповідає стратегії гуманізму як одному із визначальних напрямів діяльності Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

Феномен професійної культури складний і багатогранний. Професійна культура як й інтелігентність, талант та ряд інших характерних особистісних якостей, перебуває в неоднозначній залежності від освіти і професії людини, його походження, соціального статусу та посади.

Однією із ознак професійної культури педагога є його відповідальне ставлення до роботи, яку він виконує, і бажання отримати за її результатами повагу до себе і своєї роботи від інших людей: студентів, колег. Щоб сформувати таке ставлення, викладачу необхідно з раннього дитинства прищеплювати принцип відповідальності.

Професійна культура може ефективно формуватися на надійному фундаменті із таких основних складових: відповідного рівня загальної культури людини; його належної

професійної компетентності; його чесності і порядності; високої духовності. Відсутність у випускника педагогічного університету хоча б одного із цих елементів не дозволяє вважати його висококваліфікованим спеціалістом – педагогом сучасного рівня [2].

У визначення професійної культури ми вкладаємо сукупність матеріальних і духовних цінностей, які створюють люди відповідної професії. Вона охоплює специфічний спосіб організації їх діяльності, ставлення до праці і її результатів, ставлення до себе, до людей, між людьми, до суспільства. Важливий елемент професійної культури утворює система специфічних норм, правил, цінностей та ідеалів, які притаманні педагогічній професії.

Особливістю професійної культури є її взаємозв'язок з особистісною ціннісною орієнтацією і морально-етичною парадигмою людини, з професійною етикою, яку ми розглядаємо як чітко визначені кодекси поведінки і норми міжособистісного спілкування. Професійна етика в педагогічній діяльності постає узагальненням морально-етичної сфери, існуванням єдиної трудової моралі, формуванням і розвитком специфічних ціннісних орієнтацій, норм спілкування і своєрідного кодексу поведінки. Професійна етика сприяє духовному прогресу людини, бо без духовності не можна говорити про професійну культуру майбутнього педагога, який несе відповідальність за результати своєї праці не тільки перед нинішнім поколінням, а і перед майбутнім.

Метою виховання майбутнього педагога є формування його професійної культури, яка ґрунтується на системі моральних принципів і переконань, на духовності. При цьому слід підкреслити, що духовність не може успадковуватися людиною, як і не може бути сформованою у неї, якщо вона сама цього не хоче. Складна природа духовності зумовлює й те, що вона не зводиться до інтелектуальності, ідеальності, звернення розуму до етики, чистої моралі або аскетизму. Духовною вважається людина, матеріальна чи ідеальна діяльність якої відповідає високим суспільно значущим цілям і веде саму людину вперед у напрямку емоційного, інтуїтивного, інтелектуального і соціального розвитку, вказує на життєвість його внутрішньої сили. Духовною є не та людина, яка робить добро, а та, яка не може робити зла і прагне до ідеальних відносин з іншими людьми і формування таких відносин у суспільстві. Духовною є свідомо і цілеспрямована діяльність людини, завдяки якій стан людства її власними зусиллями буде підноситися на більш високий ступінь проявів, а зовнішній світ ставатиме хоча б трохи кращим.

Для викладача вищого навчального закладу, навіть якщо йому притаманний високорозвинений духовний світ, завдання духовного розвитку студентів є досить складним. Успішне його розв'язання вимагає створення цілої сукупності передумов. Першою з цих передумов є щира любов до студентів незалежно від їх успішності та особистісних рис і якостей. Друга передумова полягає у здатності вбачати в кожному з них унікальну й неповторну особистість і демонстрація цього бачення, щоб студенти його відчули й повірили. Третя передумова передбачає глибоке розуміння тієї обставини, що твої студенти – представники іншого покоління, з відмінними від твоїх інтересами, життєвими цілями й цінностями, своїми поглядами і підходами до

розв'язання проблемних ситуацій. Завдяки цій сукупності може формуватися основна передумова – авторитет викладача і глибока повага студентів до нього як до професіонала і особистості, яку можна наслідувати [7].

Але, як переконливо свідчать життєва практика і педагогічний досвід, і цього недостатньо. Необхідно, щоб у студентів з'явилася внутрішня потреба у своєму духовному і культурному розвитку. Для формування ж відповідної мотивації викладачеві треба знати їх прагнення й інтереси, їх психологічні установки і наполегливо, системно, але не нав'язливо змінювати ці установки та інтереси у бік загальнолюдських цінностей, духовності, культури та уваги до їх ролі в успішному досягненні життєвих цілей. Необхідно послідовно доводити студентам, що багатий духовний світ і загальна культура – це цікаве повноцінне життя і передумова творчої особистісної самореалізації.

Професія педагога належить до соціальної групи, яка складається із людей освічених, які мають спеціальні знання в галузі науки, культури і професійно займаються розумовою працею – інтелігенції. Підготовка і виховання інтелігенції в дусі ідеалів нової України вимагає втілення в неї патріотичної свідомості, приводить до розуміння обов'язків перед суспільством і державою: підвищене почуття соціальної справедливості; дотичність до надбань світової і національної культури; усвідомлення загальнолюдських цінностей; тактовність і особиста порядність; здатність до співчуття; ідейна принциповість; наполегливість у досягненні мети.

Висновки. На сучасному складному і досить суперечливому етапі історичного розвитку українське суспільство потребує фахівців нової якості – високопрофесійних, з належним розвитком духовності і культури, які поєднують духовно багату особистість, яка володіє творчими здібностями, віддана власній праці, захоплена нею, розуміє необхідність розвитку духовних потреб, пізнання й самопізнання, краси, спілкування, творчості, пошуку сенсу життя, щастя, наявності ідеалу; орієнтована на загальнолюдські цінності, світову і національну духовну культуру. Для забезпечення належної їх підготовки необхідною умовою є висока професійна і педагогічна культура викладачів вищої школи, бо без належної їх натхненності і духовності неможливе формування гуманної особистості, що сповідує моральні цінності, в якій любов до людей виявляється у милосерді, чуйності, доброті, піклуванні, їх захисті, розумінні цінності й індивідуальності кожної людини.

Напрямами подальших досліджень може бути деталізація складових структурних аспектів професійної культури: системи цінностей, що визначає суспільну та індивідуальну значущість засобів, результатів і наслідків професійної діяльності.

Література

1. Вернадский В. И. Начало и вечность жизни / Владимир Иванович Вернадский. – М., 1989. – 358 с.
2. Жураковский В. Вузовский преподаватель сегодня и завтра / В. Жураковский // Высш. образование в России. – 2000. – № 3. – С. 3 – 11.

3. Заболотська О. Проблема розвитку індивідуальності студента / О. Заболотська // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – К., 2005. – Випуск 3 - 4. – С. 25 – 34.
4. Ильин И. А. О русском национализме : сборник статей / И. Ильин. – М. : Российский Фонд Культуры, 2007. – 160 с.
5. Кремень В. Г. Модернізація освіти – важливий чинник соціального, економічного і політичного розвитку України / В. Г. Кремень // Вісн. НАН України. – 2001. – № 3. – С. 7.
6. Лапшина И. А. Востребованность духовной культуры вузовского преподавателя / И. А. Лапшина // Социс. – 2011. – № 6. – С. 89 – 94.
7. Лозовой В. А. Нравственная культура личности: содержание и пути формирования : учебн. пособие / В.А. Лозовой. – Народная укр. академия. – Х., 2001. – 44 с.
8. Охрімчук Р. М. Духовність / Р. М. Охрімчук // Енциклопедія освіти / Академія пед. наук України ; головний ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 244 – 245.

Л. В. Пшеничная

СОВРЕМЕННЫЕ АСПЕКТЫ, СУЩНОСТЬ И ДУХОВНАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ ПЕДАГОГА

Резюме

В статье определены, проанализированы и исследованы современные аспекты и духовная составляющая обеспечения высокого уровня профессиональной и социальной компетентности, четких мировоззренческих позиций, моральных принципов и убеждений, необходимых для воспитания студенчества в период социально-экономического и духовно-культурного возрождения Украины, обеспечения ее стабильного развития.

Ключевые слова: духовность педагога, профессиональная культура, морально-этические принципы и убеждения, личность преподавателя, педагогическое мастерство, система жизненных ценностей, жизненная практика и педагогический опыт, модель духовной культуры преподавателя высшей школы.

L. Pshenychna

MODERN ASPECTS, THE NATURE AND THE SPIRITUAL COMPONENT PROFESSIONAL CULTURE OF A TEACHER

The article deals with the analysis and investigation of modern aspects and spiritual constituent as for providing pedagogue's high level professional and social competence, clear world view positions, moral principles and convictions, necessary for students' education in times of social, economical, cultural and spiritual revival of Ukraine and providing its steady development.

Key words: spirituality of pedagogue, professional culture, moral and ethical principles and convictions, personality of a teacher, pedagogical mastery, system of life values, life practice and pedagogical experience, model of spiritual culture of higher school teacher.